

8. Москаленко А. З. Вступ до журналістики: Підручник. – К.: Школяр, 1997.

ЗНАЧЕННЯ ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ПРИ ЗАСВОЄННІ УКРАЇНСЬКОЇ БАЗИ КОМУНІКАНТІВ

ЛИСЕНКО Н.О.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

«Культурологічний шок», потреба в соціальній адаптації – глобальні проблеми, з якими стикаються студенти-іноземці на першому році навчання. Крім того, існує необхідність подолання «психологічного бар'єру» для практичної щоденної комунікації. Незнання особливостей комунікативної поведінки, характерних для носіїв мови, є джерелом більшості культурно-комунікативних помилок.

Адже звичні, зумовлені національним менталітетом норми і штампи поведінки, у тому числі і комунікативної, стають непридатними, дисонують із загальноновизнаними і прийнятними для носіїв мови. Отже, студенту-іноземцю доводиться якщо не «перевчатись», то «змодельовати» інше ментально-комунікативне середовище, де «житиме» нова мова з усіма її законами, необхідними для спілкування.

Цілком погоджуємося з думкою А.Леонтьєва, який вважає одним з провідних завдань викладача-філолога поступову мінімалізацію шкоди від соціально-психологічних відмінностей [4:5]. З цією метою викладач, що працює із студентами-іноземцями, крім методологічної і професійної компетенції повинен застосовувати етнопсихолінгвістику і, як наслідок, національно орієнтовану методику навчання.

Студентам підготовчого факультету НФаУ доводиться розв'язувати подвійну задачу, адже вони вивчають російську мову, проте і Харків, і інформаційний простір Слобожанщини не є російськомовними на 100%.

МКС російської та української націй (східнослов'янської мовної групи) безумовно мають схожі риси, але не є тотожними. На нашу думку, без знання елементарних відмінностей, провідних стрижневих понять КС, закріплених у мові вивчення, без елементів психологічних знань про носіїв даної культури неможливе подальше позитивне ставлення до об'єкту вивчення, застосування

набутих комунікативних навичок і майбутнє суб'єкт/суб'єктне спілкування з носіями мови.

Етнічна мовна картина світу (МКС) – породження колективної свідомості – є відбиттям «неповторного бачення світу певним етносом» і містить те, що залишилося за межами суто наукової думки: суб'єктивні оцінки, етику, естетику, морально-ціннісні категорії [3:68], а також певні шаблони варіантів поведінки у різних ситуаціях.

За Корніловим, зрозуміти іншоментальну МКС з позиції власної мови неможливо [3:146]. Адже елементи «чужої» КС постійно накладатимуться на фрагменти КС власної мови. Наступним кроком після такого «проникнення» є несвідома «підгонка» всього незрозумілого, незвичного в чужому світосприйнятті під звичні форми власної мовної свідомості. Пізнання, на жаль, замінюється пошуком еквівалентів, часто хибних.

Вважаємо, що викладач повинен уважно поставитись до виявлення початку інтерференції і скористатись позитивними рисами цього процесу. Інтерференції передуює аналіз «подібного» і «несхожого». На цих «відмінних» і «схожих» рисах слід наголосити, користуючись доступним словниковим запасом, вже засвоєним студентами, або використовуючи базову мову. На нашу думку, це ідеальний час для початку вивчення ФО (а саме – паремій).

Ми не опонуємо до загально визнаної думки стосовного того, що оволодіння системою ФО – це вища сходинка у вивченні мови. Але якщо ми прагнемо, щоб наші студенти не комплексували перед комунікацією з носіями мови, слід починати вивчення ФО при виникненні перших запитань про особливості національного характеру українців, емоції, засоби їх вираження, моральні пріоритети тощо. Як підказує практика, такі питання неодмінно з'являються, як тільки виникає «можливість» запитати і бути зрозумілим, тобто достатній словниковий запас.

Слідом за О.Дуденко, визначаємо паремію як сталий вислів тотожний прислів'ю, тобто народним висловлюванням повчального характеру, що в узагальненій формі виражає певні життєві закономірності, правила або істини, містять судження і оформлений за зразками синтаксично замкнених, семантично цілісних речень. Мовці включають паремії у процес комунікації як загальновідомі, загальноприйняті вислови, що перевірені досвідом багатьох поколінь і сприймаються як безапеляційні істини [2: 67-68]. Паремії незамінні у повсякденному спілкуванні, коли виникає потреба лаконічно, але вагомо, влучно і образно дати оцінку певним явищам, порадити, застерегти,

констатувати факти, підтвердити сказане влучною народною думкою. Паремії є своєрідними «неписаними законами», перлинами етнокультури і народної ментальності. Вони є не тільки знаками типових ситуацій, а й їх символами. Мовцю набагато вигідніше використовувати саме паремії, а не описові вирази – завуальований натяк, повчання, оцінку ситуації. У свідомості носіїв мови паремії утворюють окремі фрейми завдяки міцній закріпленості у пам'яті. Отже, в межах однієї культурної традиції паремії є надбанням загального фонду комунікантів. Під час розмови у реципієнта відбувається актуалізація відповідного фрейму, і паремія «упізнається».

Для іноземців база фреймів – *terra incognita*. Тому, на нашу думку, обираючи фактичний матеріал, слід дотримуватись наступних критеріїв:

- компоненти паремії – лексика, що вивчається на даному занятті;
- граматичні форми – ілюструють навчальний матеріал;
- тематика – загальнолюдські, морально-етичні цінності, етикет тощо.

Отже, саме на прикладі паремій чітко простежуються особливості світосприйняття українців.

Наприклад, при вивченні лексичної теми «Моя родина» пропонуємо розглянути такі паремії, як: «козацькому роду нема переводу», «який батько, такі й діти», «яка мати, така й дочка», з подальшим поясненням, що для українців є характерним сконцентрованість на власній родині, родинних цінностях. Не зайвим було б ознайомлення із структурою традиційної української родини, роллю батька та матері.

Типовий для українців кордоцентризм ілюструють такі ФО, як: «підбирати ключі до серця», «серце болить», «серце не навчити». Безперечно, під час роботи з лексикою заняття знайдеться місце для розгляду цілої низки паремій: «правда, як олива, наверх вийде», «вище лоба очі не ходять», «дешева рибка, погана юшка», «не родись у платтячку, а родись у щастячку», «хто пізно встає, тому хліба не стає», «гарні гості, та не в пору» тощо.

Підсумовуючи зауважимо, розуміння особливостей національної мовної картини світу необхідне для успішного оволодіння іноземною мовою. ФО, і власне паремії, одна з найкращий ілюстрацій цих особливостей. Вивчення паремій покликано значно полегшити знайомство іншоментальною МКС, у перспективі забезпечити позитивне суб'єкт/ суб'єктне спілкування з носіями мови.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грищенко Т.Н. Психологический аспект формирования коммуникативных потребностей иностранцев-экономистов //Матеріали міжвузівської науково-

- методичної конференції «Сучасна україністика: проблеми мови, історії та народознавства»: Збірник статей. – Х.: Вид-во ІНЖЕК, 2005. – С. 268-277.
2. Дуденко О. Українські паремії як автосеманти народного дискурсивного мовлення //Лінгвістичні дослідження: збірник наукових праць. – Х.: ХДПУ, 2001. – Вип.6. – С. 67-72.
3. Каневская Е.А. Роль языковой картины мира в межкультурной коммуникации //Збірник робіт ІУ Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених «Людини, культура, техніка у новому тисячолітті. – Х.: Вид-во НАУ, 2003. –С.119-121.
4. Корнилов О.А. Языковые картины мира как производные национальных менталитетов. – М., 1993
5. Леонтьев А.А. Некоторые проблемы обучения русскому языку как иностранному. – М.: Изд-во Московского ун-та, 1970. – С. 5-48.
6. Приказки. Практичний російсько-український словник приказок. – Х.: Прапор, 1996. – 143с.

МИСТЕЦТВО ЯК ФОРМА КУЛЬТУРОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ЛИХВАР В. Д.

Національний фармацевтичний університет, м. Харків

Вивчення особистості і її відношення до мистецтва відносяться до "інструментальних", переважно конкретно-соціологічних і соціально-психологічних досліджень, прагматичних за своїм змістом і експериментальних за способом вивчення. Здебільшого ці дослідження сприймають глядача, читача, слухача ізольовано від специфіки самого мистецтва і його сприймання, тобто тільки в онтології споживача. Цілісний підхід до вивчення даної проблеми важкий із-за того, що лінії дослідження належать до різних і за теорією, і за методикою галузей науки.

Як вказують теоретичні дослідження, той, хто сприймає мистецтво, повинен розглядатися психологічною естетикою не в самому мистецтві і не поза мистецтвом - він особлива психологічна реальність, що має свої закономірності, які реалізуються в діяльності його художньої свідомості. В основі художньої свідомості лежить особливе відношення до дійсності чи до твору мистецтва - *художньо-естетичне відношення*. Саме воно, будучи активним, дійовим процесом, здійснює переведення художніх цінностей духовної культури людства в індивідуальну систему цінностей. Такий вплив, творення людського світу і складає сутність культури. Саме в цій культурно-діяльнісній сутності соціальна детермінованість індивіда виявляється